

Ökológiai gazdálkodás a vidékstratégiában

ÁNGYÁN JÓZSEF

Vidékfejlesztési Minisztérium
Budapest

ÖSSZEFOGLALÁS

Az elmúlt 8–10 évben a vidéki lakosság, a vidék helyzete nagymértékben romlott. Korlátozódtak a lehetőségek, alig elviselhetőek a körülmények, nehéz a pénzügyi helyzet, a vidéken élők sorsa olyan, mint egy „süllyedő hajó”. A falu elszegényedett, az állatok eltűntek a legelőkről, rossz a vidéken élő népesség egészségügyi helyzete. A kivezető út ebből a helyzetből olyan nemzeti vidékfejlesztési stratégia megteremtése, amely munkát ad, fellendíti a vidéket és élhető körülményeket teremt az ottani lakosság számára. A Kormány célja, hogy 2020-ig átalakítsa a mezőgazdaság szerkezetét, megmentsse biológiai forrásainkat, élhető vidéket teremtsen és segítse a vidéken élőket. A cél elérése érdekében kidolgozásra került a Nemzeti Vidékstratégia (NVS), mely a fenntarthatóságot és a vidéki élet értékeit középpontba állító jövőkép alapján kijelöli az ország vidékpolitikájának célkitűzéseit. Ezek legfontosabb elemei: a foglalkoztatás növelése, a kis- és közepes méretű gazdaságokra és azok szövetkezeteire épülő, kiegyensúlyozott és sokszínű mezőgazdaság, termelési szerkezet, a helyi élelmiszer-termelés és élelmiszerpiacok helyreállítása, a vidék helyi közösségeinek megerősítése, a népesedési mutatók javítása és a természeti rendszerek, a biológiai sokféleség megőrzése. A program része az ökológiai gazdálkodásba vont területek arányának megháromszorozódása, 2020-ig a mezőgazdaság 5–10%-ának átállítása az ökológiai gazdálkodásra. A kitűzött célok eléréséhez 13 pontban fogalmazhatók meg a szükséges teendők, melyek a jelzett idő alatt két szakaszban valósíthatók meg.

Kulcsszavak: Nemzeti Vidékstratégia, ökológiai gazdálkodás, tájhasznosítás, bio-élelmiszerek, biotermékek.

BEVEZETŐ

Az elmúlt 8–10 évben a vidéki lakosság, a vidék helyzete nagymértékben romlott. Korlátozódtak a lehetőségek, alig elviselhetőek a körülmények, nehéz a pénzügyi helyzet, a vidéken élők sorsa olyan, mint egy „süllyedő hajó”. A falu elszegényedett, az állatok eltűntek a legelőkről, rossz a vidéken élő népesség egészségügyi helyzete. A kivezető út ebből a helyzetből olyan nemzeti vidékfejlesztési stratégia megteremtése, amely munkát

ad, fellendíti a vidéket és élhető körülményeket teremt az ottani lakosság számára. A mezőgazdaság és a vidékfejlesztés a XXI. században is stratégiai ágazat, és egyre inkább azzá válik: a jó minőségű, biztonságos étellel történő ételkészítés-ellátás, a tájfenntartás, a jó környezeti állapot megőrzése, valamint a vidéki élet, a helyi közszolgáltatások előfeltételeinek megteremtése egész Európában a legfontosabb kormányzati célok között szerepel. A Kormány célja, hogy 2020-ig átalakítsa a mezőgazdaság szerkezetét, megmentsse biológiai forrásainkat, élhető vidéket teremtsen és segítse a vidéken élőket. Ezt segíti az ország új Alaptörvénye és készülő Nemzeti Vidékstratégiája is.

ÖKOLÓGIAI GAZDÁLKODÁS A VIDÉKSTRATÉGIÁBAN

1. A Nemzeti Vidékstratégia (NVS)

A magyar vidék és a mezőgazdaság ügye nemcsak a falun élő, mezőgazdasági termeléssel foglalkozó honfitársaink gondja, a vidék sikereinek és kudarcainak a társadalom minden tagja részese. Tudomásul kell vennünk, hogy a falu és a város közös sorson osztozik. Olyan integrált vidékfejlesztési programra, stratégiára van szükség, amely a mezőgazdaság és a nem mezőgazdasági tevékenységet folytató vidéki vállalkozások együttes fejlesztésén keresztül széles rétegeknek nyújt esélyt a felemelkedésre, lehetőséget ad a kistelepüléseken élők életminőségét meghatározó tényezők átfogó javítására, a vidéki élet becsületének és vonzerejének helyreállítására.

Az országnak olyan többfunkciós mezőgazdaságra, olyan környezet- és tájgazdálkodásra van szüksége, amely úgy állít elő értékes, szermaradványmentes, egészséges és biztonságos ételkészítést, helyi energiát és nyersanyagokat, hogy közben megőrzi a talajaink és ivóvízbázisaink tisztaságát, az élővilágot, a tájat és a benne élő embert, az emberi közösségeket és kultúrát. A stratégia nemzeti programjai és intézkedései összességükben azt célozzák, hogy 2020-ra a vidék társadalmi és gazdasági folyamataiban, illetve a vidéki élet minőségében látható, a helyiek számára is érezhető javulás következzen be.

Az ételkészítés a lakosság egészségét és életminőségét leginkább befolyásoló tényező, stratégiai cikk. Ezért nemzeti érdek, hogy képesek legyünk a lakosság biztonságos, jó minőségű ételkészítéssel történő ellátását elsősorban hazai forrásokból biztosítani, az ételkészítés-önrendelkezés elvének megfelelően. Ezt célozza Magyarország Alaptörvényének XX. cikkeje, mely kimondja, hogy

„(1) Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.

(2) Az (1) bekezdés szerinti jog érvényesülését Magyarország genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdasággal, az egészséges ételkészítéssel és az ivóvízhez való hozzáférés biztosításával, a munkavédelem és az egészségügyi ellátás megszervezésével, a sportolás és a rendszeres testedzés támogatásával, valamint a környezet védelmének biztosításával segíti elő.” Ezek a kihívások egyeznek az ökológiai gazdálkodás céljaival. Magyarország jelenleg is mintegy 120%-os önellátásra képes az alapvető ételkészítéssel. Az elkövetkezendő 2 év célja a struktúra átalakítása, mellyel együtt feszített jogalkotási menetrendben új törvények megalkotására van szükség, olyanokra, amelyek alkalmaz-

kodnak az új irányhoz. A Vidékstratégia anyagát széles körben megvitattuk. A Nemzeti Vidékstratégia a józan paraszti ész szerint fogalmazza meg az irányokat, és a társadalom túlnyomó többségének a támogatását élvezzi. Azt reméljük, hogy a Kormány ezt a vidék alkotmányaként fogadja majd el. Céljaink megvalósításához szükség van az intézményrendszer megváltoztatására és ehhez kellene a további intézményi változások is.

Így a Nemzeti Vidékstratégia célja, hogy hazánk vidéki térségeinek nagy részén érvényesülő kedvezőtlen folyamatokat megfordítsa. A fenntarthatóságot és a vidéki élet értékeit középpontba állító jövőkép alapján kell kijelölni az ország vidékpolitikájának célkitűzéseit, alapelveit, valamint az azok megvalósítását biztosító programok és intézkedések végrehajtási kereteit. A stratégia legfontosabb területei a foglalkoztatás növelése, a kis- és közepes méretű gazdaságokra és azok szövetkezeteire épülő, kiegyensúlyozott és sokszínű mezőgazdaság, termelési szerkezet, a helyi élelmiszer-termelés és élelmiszerpiacok helyreállítása, a vidék helyi közösségeinek megerősítése, a népesedési mutatók javítása és a természeti rendszerek, a biológiai sokféleség megőrzése.

Kérdés, hogy meg tudjuk-e őrizni a természetes és természet-közeli élőhelyek és az azokhoz kötődő fajok sokszínűségét, a mezőgazdasági termelés kedvező biológiai alapjait, GMO-mentességét, tudjuk-e biztosítani az ország, illetve tágabb térsége jó minőségű élelmiszerekkel történő ellátását, képesek vagyunk-e alkalmazkodni az éghajlatváltozás várható hatásaihoz, és tudunk-e megfelelő élet- és munkalehetőségeket biztosítani a lakosság számára?

Hasonló stratégiai célokat tűz maga elé az ökológiai gazdálkodás is. Ez az a termesztési, termelési forma, amely legjobban megfelel a céljainak. Ezek eléréséhez saját nemzeti értékeinkből kell kiindulni. Ilyen felfogásban készítettük el a stratégiát és visszük a Kormány elé. Természetesen ez a folyamat nem problémamentes, vannak más érdekeltségek is. Mikközben a Nemzeti Vidékstratégia a Kormány elé kerül, párhuzamosan készülnek a nemzeti programok, a forrásokat is számba véve. Elképzeléseink szerint a 2012-es költségvetésben az agrártámogatás mértéke nő, és remélhetőleg a nemzeti és EU-s forrásokból 620 milliárd forint jut a vidéknek jövőre (*Magyar Hírlap online, 2011. december 5.*). Ez 6%-os növekedésnek felel meg. A kérdés az, hogy milyen értékrend mentén és kikhez kerül ez az összeg? Ahhoz, hogy oda kerüljön ahová szánjuk, szükséges a pályázati rendszerek átdolgozása úgy, hogy a forrásokhoz többen férjenek hozzá. Ki kell dolgozni azokat a nemzeti programokat, amelyek a stratégiát kibontják, kiemelt programok mentén. Ilyen kiemelt program az ökológiai gazdálkodáson kívül még a tanyafejlesztési, a közétkeztetési és a jövő évben induló demográfiai földprogram is. Fontos a helyi élelem összekapcsolása a helyi fogyasztással, de természetesen fontos az export is. Csak helyre kell állítani a megbillent egyensúlyt!

Az ökológiai gazdálkodás igazán az, amely a stratégia minden elvárásának megfelel: jó minőségű ételmezt állít elő, sokszínű mezőgazdaságot teremtve, mely sok embernek munkát ad, miközben megtartja az élhető környezetet. Újjáéleszti őshonos gyümölcsöseinket, ökológiai alapokra és biztos kézbe helyezi a jövő generációk egészséges étellemmel való ellátását. Saját érdekeink mentén vissza kell szerezni szuverenitásunkat, meg kell tartani GMO-mentességünket! Ezért is határoztunk úgy, hogy céljaink megvalósítása érdekében az ökológiai gazdálkodás program kiemelt program lesz.

2. Ökológiai gazdálkodás program

Az ökológiai gazdálkodás program nemcsak kiemelt, de a Nemzeti Vidékstratégia egyik indikátor programja is, melynek célja, hogy 2020-ra az ökológiai gazdálkodásba vont területek aránya megháromszorozódjon. Az ökológiai gazdálkodás még nagyon szűk szeletét jelenti mezőgazdaságunknak, az ország mezőgazdasági területének alig 2%-át. Ennek is a 60%-át rétek és legelők teszik ki. Az ökológiai zöldség- és gyümölcsstermesztés is csak a gyümölcs és konyhakert területének kevesebb, mint 2%-án folyik. Az ökológiai gazdálkodásból származó termékeinknek 90%-a exportra jut, miközben a növekvő hazai igényeket importált árukból elégítik ki. Állattenyésztéssel a biotermelők alig egy tizede foglalkozik, ők is főleg tejtermelést folytatnak.

Míg 2020-ra Dánia, Németország, Ausztria a mezőgazdaságuk 20%-át szeretnék átállítani öko gazdálkodásra, hazánkban cél az 5–10% elérése.

A kellő támogatás- és szabályozáspolitikai ösztönzés és export-marketing hiányában, valamint a kis fizetőképes kereslet és a tájékozatlan, vagy szkeptikus fogyasztói hozzáállás miatt Magyarország eddig nem használta ki kellő mértékben az ökológiai gazdálkodásban rejlő lehetőségeit, pedig hazánkban kedvezőek az adottságok, megvan a megfelelő jogszabályi háttér, tartjuk GMO-mentes státuszunkat. Megvannak tájfajtáink, őshonos fajtáink, erős az ökológiai gazdálkodás ellenőrzési-tanúsítási rendszere. Egyre több – az ökológiai gazdálkodást segítő – technológia áll rendelkezésre. Az ökológiai gazdálkodás nagyobb élők munkáigénye miatt növeli a foglalkoztatottságot, kiválóan alkalmas művelési módszer a családi gazdaságok számára. A biotermékek fogyasztása javíthatja a magyar népesség rossz általános egészségi állapotán. Az öko gazdálkodás környezeti hatásai kedvezőek, segítik a vízkészlet és a termőföld jó állapotának, az ökológiai egyensúlynak a megőrzését, mérséklék a környezetterhelést. Az ökológiai gazdálkodás kevésbé függ a külső energiabefektetéstől.

3. Az ökológiai gazdálkodási program megvalósításának lépései, a teendők

A célok kitűzése önmagában nem elegendő. El kell érni a kitűzött célok megvalósítását is. Ehhez a következő lépések végrehajtása szükséges:

1. El kell készíteni Magyarország ökológiai gazdálkodási akciótervét, igazodva az EU biogazdálkodási és bioélelmiszer akciótervéhez, és növelni kell az ökológiai gazdálkodásba vont területek nagyságát.
2. Célunk az agrár-környezetgazdálkodási jogcímekben az ökológiai gazdálkodás támogatása, különös tekintettel az ökológiai állattenyésztés és méhészet fejlesztése, valamint az ökológiai gazdálkodásra átálló gazdálkodók támogatása, illetve segítségnyújtás az ökológiai gazdálkodás ellenőrzésével és tanúsításával kapcsolatos költségekhez.
3. A támogatási rendszerben az ökológiai gazdálkodás vállalását előnynek tekintjük az értékelési szempontok kidolgozásánál. Az ösztönzést úgy szeretnénk kialakítani a gazdálkodók számára, hogy ne csak gazdaságuk egy részét, hanem annak egészét állítsák át ökológiai gazdálkodásra.
4. Meg kell valósítanunk az ökológiai gazdálkodás szereplői közötti integrációt, és ösztönözni fogjuk a bemutató öko gazdaságok létesítését.

5. Össze kívánjuk hangolni az ökológiai gazdálkodásra vonatkozó elemző, értékelő, összehasonlító kutatásokat és segíteni akarjuk az eddigi tapasztalatok tudományos módszerekkel való feldolgozását.
6. Ösztönöznünk kívánjuk a biológiai növényvédelmi módszerek elterjedését, többek között a jogi környezet megfelelő, annak sajátosságaihoz igazodó módosításával.
7. Széleskörű ismeretterjesztéssel meg akarjuk ismertetni a rendelkezésre álló, ökológiai gazdálkodást segítő technológiai módszereket.
8. Fel fogjuk kutatni az ökológiai gazdálkodásban jól alkalmazható tájfajtákat, és azokat termesztésbe vonjuk, felkutatjuk a tájfajtákhoz kötődő helyi hagyományokat, ismeretanyagot, nevezéktant, és ezt próbáljuk megőrizni a következő generációk számára is.
9. Növeljük és fejlesztjük a biotermékek feldolgozását, a feldolgozó kapacitást.
10. Támogatjuk a biotermékek hazai piacra jutását és a bioélelmiszerek bevonását a közétkeztetésbe, elsősorban a bölcsődében, óvodában, iskolában és a kórházakban.
11. Többéves, célzott információ-, reklám- és médiakampányt szervezünk a bio-élelmiszerek népszerűsítésére. A kínálat növelése mellett meg szeretnénk változtatni a fogyasztók szemléletét, tájékoztatni akarjuk őket a bioélelmiszerek fogyasztásának előnyeiről és fontosságáról.
12. Képzést, szaktanácsadást szervezünk az ökológiai gazdálkodást folytatók számára, oktatási programokat tartunk bemutató gazdaságokban, tangazdaságokban. Az általános nevelés részét képezze az ökológiai gazdálkodás fontossága.
13. Elősegítjük a környezetbarát csomagolás előnyben részesítését.

A jövő szempontjából fontos ezeknek a programoknak az ütemezése. Ezt két szakaszban kívánjuk megvalósítani az uniós finanszírozási időszakhoz igazodva. Az első szakasz a 2013-ig tartó kétéves időszak, a második a 2014–2020 közötti hétéves időszak. Az ÚMVP uniós forrásainak meghirdetésére 2012 januárban kerülhet sor. Nemzeti forrásból 2012 első félévben ütemeztetten, a forrásfelhasználás függvényében kerül majd sor a Nemzeti Vidékstratégia kiemelt programjainak kidolgozására, szakmai előkészítésére és elindítására.

Organic farming in the rural strategy

JÓZSEF ÁNGYÁN

Ministry of Rural Development
Budapest

ABSTRACT

During the past 8–10 years the situation of the rural population and rural area has worsened a lot. Limited possibilities, hardly tolerable circumstances, serious financial situation have featured the life of the rural people, which resembles a "sinking ship". Villages have

become impoverished, farm animals disappeared from the pastures and the rural population ended up a bad health condition. The only solution for this situation is to establish a national rural development strategy, which offers jobs, peeps the rural area up and develops liveable conditions for the rural population. Until 2020 the government aims to restructure agricultural production, to preserve biological resources and to establish liveable rural areas and to help those living there. In order to reach the above aims a National Rural Strategy (NVS) has been established marking the objectives of the country's rural policy including sustainability and a vision that focuses rural life. The most important elements are: increase employment, a balanced and diverse agriculture and production structure that is relied on small and medium sized farms and their co-operatives, reconstruction of the local food production and food market chains, strengthening local rural communities, improving the population ratios and preserving the natural systems and biological diversity. A part of the programme is to triple the size of land involved into organic farming, until 2020 5–10% of farms shall switch onto organic farming practice. 13 points of activities are required to reach the above objectives and they can be realized in two sections during the given period of time.

Keywords: National Rural Strategy, organic farming, landscape use, bio-food, bio-products.

IRODALOM

<http://www.kormany.hu/download/0/d9/30000/Alapt%C3%B6rv%C3%A9ny.pdf>
<http://www.kormany.hu/hu/videkfejlesztési-miniszterium>
<http://www.kormany.hu/hu/videkfejlesztési-miniszterium/parlament-i-allamtitkarsag>
Magyarország Alaptörvénye: Nemzeti Vidékstratégia: <http://videkstrategia.kormany.hu/>
Vidékfejlesztési Minisztérium
Magyar Hírlap Online, 2011. december 5.

A szerző levélcíme – Address of the author:

ÁNGYÁN József
Vidékfejlesztési Minisztérium
H-1055 Budapest, Kossuth tér 11.